

Nr 99.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjt understöd åt förra slöjdlärarynna Nanna Ulrika Karolina Elfstrand, given Stockholms slott den 10 februari 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikären den för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikären den, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

Hos Kungl. Maj:t har folkskolestyrelsen i Gävle hemställt, att den omständigheten att förra slöjdlärarynna vid Gävle folkskolor Nanna Ulrika Karolina Elfstrand först efter den 1 januari 1920 förklarats berättigad till understöd från småskollärares m. fl. ålderdoms-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 87 häft. (Nr 99.)

Förhöjt
understöd åt
förra slöjd-
lärarynna
Nanna Ulrika
Karolina
Elfstrand.

understödsanstalt måtte förklaras icke utgöra hinder för henne att erhålla det till henne från sagda understödsanstalt utgående understödet å 450 kronor årligen förhöjt med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av detta understöd, eller med 525 kronor, räknat från den tidpunkt, från vilken understöd till henne utgätt eller från den 1 december 1920.

Innan jag närmare ingår på ansökningen, torde jag få erinra om några författningsbestämmelser, som hava avseende på den kategori av lärare, till vilken ifrågavarande lärarinna hör.

Enligt Kungl. Maj:ts reglemente den 22 juni 1892 för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt med däri sedermera vidtagna ändringar avsåg anstalten beredande av ålderdomsunderstöd åt de lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, för vilkas avlönande tillskott av allmänna medel åtnjötes; dock, vad beträffade särskilda lärare och lärarinnor i övningsämnen vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolorna, endast åt de lärare och lärarinnor i slöjd, vilka erhöle minst samma avlöning, som författningsenligt tillkomme småskollärarinnor (§ 1). Helt understöd skulle utgå med ett belopp av 450 kronor för år (§ 6). Rätt till helt understöd tillkom efter avgång från tjänsten varje understödsberättigad lärare, som uppnått 55 års ålder och räknade 30 tjänstår.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet (nr 336) beslöt 1919 års lagtima riksdag, bland annat, att — i stället för folkskollärarnas pensionsinrättning, folkskollärarnas änke- och pupillkassa, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och barnmorskornas pensionsanstalt — från och med ingången av år 1920 skulle inrättas en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. med det verksamhetsområde, som angäves i ett vid statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 19 mars 1919 fogat förslag till reglemente, varjämte riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att med iakttagande jämväl av vissa av riksdagen angivna synpunkter, för anstalten utfärda reglemente i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag.

Sådant reglemente utfärdades den 31 december 1919 (svensk författningsamling nr 878). Av detta reglemente må här anföras följande bestämmelser:

Där för befattning, som i detta reglemente avses, minimiårsavlöning icke fastställts i författning, är reglementet icke gällande för densamma, med mindre befattningen, på sätt nedan sägs, reglerats av den, hos vilken befattningshavaren är anställd (huvudmannen), och pensionsanstalten bifallit huvudmannens framställning om befattningens förenande med pensionsrätt för innehavaren (§ 5). Rätt till genast börjande tjänstepension inträder vid avgång från befattningen för befattningshavare, som uppnått pensionsåldern (§ 18). Pensionen är lika med befattningens tjänstepensionsunderlag (hel pension), om den avgående räknar det härför stadgade antalet tjänstår (§ 24). Delaktighet i anstalten tillkommer, bland andra, lärare vid folkskolor (§ 41). Tjänstepensionsunderlaget för innehavare av annan befattning än vissa tjänster vid statens folkskoleseminarier eller vid småskoleseminarier, upprättade av staten, landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, är $\frac{3}{4}$ av den i gällande författning eller vid godkänd reglering fastställda kontanta minimiårsavlöningen eller, där flera lönegrader finnas sålunda fastställda, av den kontanta minimiårsavlöningen i högsta lönegraden; dock att, där minimiårsavlöningen enligt godkänd reglering växlar med tjänstgöringens omfattning, tjänstepensionsunderlaget skall av pensionsanstalten bestämmas efter den minimiårsavlöning, som kan antagas komma att i medeltal utgå. Vid beräkning av tjänstepensionsunderlaget skall i avlöningen icke inräknas avlöningsförmån av bostad och bränsle, evad den utgår in natura eller kontant ersättes (§ 43). Pensionsåldern är 65 år för manlig befattningshavare vid kommunal mellanskola och 60 år för annan befattningshavare (§ 46). För den, som före den 1 januari 1919 förklarats berättigad till pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller före den 1 januari 1920 till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, skall för tiden efter 1920 års ingång pensionen, respektive understödet höjas med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av pensionens eller understödets förutvarande belopp; dock att sålunda förhöjd pension icke må överstiga 1,800 kronor eller understiga 1,000 kronor och sålunda förhöjt understöd icke må understiga 600 kronor (Övergångsstadganden till kap. IV, mom. 2).

Vidare utfärdade Kungl. Maj:t samma dag kungörelse (nr 879) angående godkännande av reglering av vissa i nyssnämnda reglemente avsedda befattningar och förordnade därvid, att skolöverstyrelsen skulle meddela dylikt godkännande beträffande, bland andra, lärare vid folkskolor.

Jag övergår nu till förenämnda ansökning.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av skolöverstyrelsen och styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Skolöverstyrelsen har anfört huvudsakligen följande:

Enligt vad skolöverstyrelsen i ärendet inhämtat avgick slöjdläraryrinnan Elfstrand efter uppnådda 65 levnadsår och 36 tjänstår från sin slöjdläraryrkesbefattning inom Gävle stads skoldistrikt den 25 november 1920, och har hon,

såsom av handlingarna i ärendet framgår, från och med den 1 december samma år tillerkänts helt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt med ett årligt belopp av 450 kronor. Därest hon med samma understöd avgått från tjänsten före den 1 januari 1920, hade hon jämlikt punkt 2 av övergångsstadgandet i kap. IV i reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. den 31 december 1919 (nr 878) varit berättigad till ett pensions-tillägg å 525 kronor. Enär Elfstrand redan vid förenämnda tidpunkt avgått från sin tjänst, har hon icke heller kunnat bliva delaktig av den högre pension, vartill de nuvarande slöjdlärarinnorna i Gävle berättigats på grund av särskild reglering, som i enlighet med bestämmelserna i § 5 av sagda reglemente beslutats av stadsfullmäktige i Gävle den 28 februari 1921. Det nu gällande pensionsreglementet med ovanberörda övergångsbestämmelse, som avsåg att trygga de äldre pensions- och understödstagarnas rätt till bättre pensionsvillkor för framtiden, utkom från trycket först den 4 mars 1920, vadan någon försummelse å skoldistriktets eller Elfstrands sida i fråga om den tidpunkt, då Elfstrand, med hänsyn till den i övergångsbestämmelserna stadgade tiden för avgång från tjänst, bort för att komma i åtnjutande av där nämnd förmån låta pröva sin rätt till understöd och taga avsked från tjänsten, icke kan sägas föreligga. Endast den formella omständigheten, att hon råkat komma att avgå från tjänsten några månader efter den 1 januari 1920, har sålunda vållat att hon gått miste om det pensionstillägg, vartill hennes såväl ålders- som tjänstår berättiga och som tillkommer de med henne i övrigt likställda pensionärer, som avgått tidigare ur tjänsten. Överstyrelsen finner därför starka billighetsskäl tala för bifall till ansökningen.

Styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. yttrar, bland annat:

Genom beslut den 3 juni 1921 förklarades Elfstrand, som är född den 25 november 1855 och räknade 36 tjänstår, med stöd av mom. 3 i övergångsstadgandena till kap. IV i pensionsanstaltens reglemente den 31 december 1919 (nr 878), jämfört med reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt den 22 juni 1892 (nr 54) med däri vidtagna ändringar, berättigad till helt ålderdomsunderstöd med 450 kronor. Sedan intyg om avsked för Elfstrand från och med den 25 november 1920 hit inkommit, utfärdades den 17 juni 1921 för henne understödsbrev nr 6,861 å 450 kronor att utgå från den 1 december 1920.

Därest prövning av Elfstrands understödsrätt ägt rum före den 1 januari 1920, skulle hon, som redan före sagda dag varit berättigad till helt ålderdomsunderstöd, enligt mom. 2 i övergångsstadgandena till berörda kap. IV hava fått sitt understöd förhöjt med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av understödets belopp 450 kronor, eller sålunda med 525 kronor. Hade åter huvudmannen, på sätt honom stått till buds, redan under år 1920 reglerat Elfstrands befattning och låtit densamma förenas med pensionsrätt i statens pensionsanstalt, hade Elfstrand vid avskedet erhållit en sannolikt ännu högre pension, nämligen i förhållande till den reglerade lönen. Att så icke skett torde icke kunna tillskrivas något Elfstrands förvällande; och då det under sådana omständigheter ej heller

synes billigt att den möjlighet till understödets höjning, som gives i nyssnämnda övergångsstadgande, skall för henne vara utesluten på grund därav att ansökningsen om prövning av hennes understödsrätt inkommit först efter den 1 januari 1920, får pensionsanstalten förklara sig icke hava något att erinra mot bifall till framställningen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag mig böra tillstyrka förhöjning av det till Nanna Ulrika Karolina Elfstrand utgående understödet på sätt bestämmes i mom. 2 av övergångsstadgandena till kap. IV i reglementet för omförmälda pensionsanstalt. Riksdagens medgivande härtill torde emellertid böra inhämtas.

Departement-
schefen.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva

att förra slöjdläraryrinnan vid Gävle folkskolor Nanna Ulrika Karolina Elfstrand må — utan hinder av den omständigheten att hon först efter den 1 januari 1920 förklarats berättigad till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt — erhålla förhöjning i det till henne utgående understödet å 450 kronor årligen med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av detta understöd, eller med 525 kronor, räknat från den 1 december 1920.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall ävensom förordna, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

C. d'Albedyhll.

Ur protokollet:
